

Opdrachten bij hoofdstuk 1

Opdracht 1 (verwerken en ervaren)

Doel:

Het doel van deze opdracht is dat de speciale positie die de psychologie binnen de wetenschappen inneemt duidelijker wordt. Na het maken van deze opdracht zul je beter in staat zijn om in eigen woorden uit te leggen waarom de psychologie zo'n speciale wetenschap is.

Instructie:

Lees eventueel opnieuw de inleiding van 1.3 (p. 19). In deze tekst staat dat de psychologie een aparte plaats krijgt toebedeeld binnen de ervaringswetenschappen. De psychologie valt niet onder de natuurwetenschappen en ook niet onder de geesteswetenschappen, maar neemt een tussenpositie in.

Geef drie voorbeelden van menselijk gedrag waarin duidelijk wordt dat dit gedrag alleen maar verklaard kan worden door zowel rekening te houden met de menselijke natuur als de menselijke cultuur. Onderbouw je keuze met argumenten. Bespreek de antwoorden met je docent en eventueel met je medestudenten. Deze opdracht leent zich goed voor het uitwisselen van verschillende voorbeelden en het luisteren naar en leren van elkaars argumenten.

Als de opdracht is gemaakt, kun je, door middel van het aanklikken van onderstaande knop, nog een aantal voorbeelden lezen.

Voorbeelden bij opdracht 1

Opdracht 2 (verwerken en ervaren)

Doel:

In kader 2 wordt een voorbeeld gegeven hoe een verschijnsel – in dit geval anorexia nervosa – vanuit verschillende theoretische kaders (wetenschappen) begrepen kan worden. Het doel van deze opdracht is om aan de hand van nieuwe voorbeelden te ervaren dat menselijk gedrag op vele verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden. Het effect van deze opdracht is dat je na afloop genuanceerder naar gedrag kijkt en beseft dat bijna altijd meerdere factoren een rol spelen bij het veroorzaken van het gedrag.

Instructie:

Lees eventueel opnieuw paragraaf 1.3.2 en kader 2.

Gemiddeld gezien is het gedrag van mannen en vrouwen verschillend. Daarmee wordt niet alleen bedoeld dat vrouwen kinderen kunnen krijgen en mannen niet, het verschil gaat veel dieper. Vrouwen en mannen verschillen (gemiddeld gezien!) onder andere in hoe zij communiceren; in (aantallen) vriendschappen (meer bij vrouwen); in het hebben van anorexia nervosa (bijna alleen bij vrouwen); in het stotteren (vooral bij mannen). De verklaringen van deze verschillen zijn omstreden.

Probeer de hier genoemde verschillen tussen mannen en vrouwen te verklaren. Bekijk bij elk gedrag vanuit welke wetenschap dit verschil het beste te verklaren is. Gebruik daarbij zowel het biologische, sociologische als psychologische standpunt. Bij welke gedragsverschillen tussen mannen en vrouwen ben je van mening dat één standpunt de voorkeur verdient? En bij welke gedragverschillen ben je van mening dat je een combinatie van standpunten nodig hebt om het verschil te verklaren? Motiveer bij elk besproken gedragsverschil je keuze. Bespreek de antwoorden met je docent en eventueel met je medestudenten. Ook deze opdracht leent zich goed voor het uitwisselen en leren van verschillende standpunten.

Opdracht 3 (verwerken en ervaren)

Doel:

Het vergroten van het besef dat er veel verschillende specialisaties en toepassingen bestaan binnen de wetenschap psychologie. Na afloop van deze opdracht ben je in staat om een genuanceerd beeld te geven van deze toepassingen en kun je een aantal 'exotische' specialisaties noemen.

Instructie:

Zoek met behulp van internet drie verschillende specialisaties of toepassingen binnen de psychologie of aanverwante toepassingen (zoals psychotherapie) waarvan je niet weet wat deze inhouden. Je kunt dit doen door een van de volgende startpagina's te raadplegen en deze als uitvalsbasis te gebruiken voor je zoektocht:

Psychologie.pagina.nl

<http://psychologie.beginthier.nl/>

psychologie.boogolinks.nl - de **startpagina** voor **psychologie**

<http://www.fambof.nl/links/psychologie/>

<http://www.therapie.startkabel.nl/>

<http://geestelijke-gezondheidszorg.pagina.nl/>

<http://verslaving.pagina.nl/>

Als je een begrip vindt dat jou onbekend is, kijk dan wel of er enige informatie te vinden is bij de link die eventueel aan het begrip verbonden is. Bespreek je resultaten met je medestudenten en docent.

Opdracht 4 (oefenen, toepassen en verwoorden)

Doel:

Het doel van deze opdracht is dat je de drie benaderingen uit de psychologie leert te onderscheiden en weet wat voor soort vragen binnen deze benaderingen gesteld worden.

Instructie:

Lees eventueel opnieuw paragraaf 1.5.1.

Verslaving en middelenmisbruik zijn overal ter wereld een groot maatschappelijk probleem. Naast individueel verdriet en last geeft het ook economische problemen. Denk aan de kosten voor hulpverlening, diefstal, ongelukken (rijden onder invloed), enzovoorts. Alle reden om er als psycholoog of hulpverlener wat nader naar te kijken. Bekijk verslavingsgedrag vanuit de drie verschillende benaderingen die er in de psychologie bestaan en beantwoord de volgende vragen:

- a. Welke aspecten van verslavingsgedrag zullen vanuit de experimentele benadering bestudeerd worden? Wat voor soort verklaringen zal men binnen deze benadering voor verslavingsgedrag zoeken? Beantwoord daarna dezelfde vragen voor de differentiële en ontwikkelingsbenadering.
- b. Welke benadering biedt volgens jou de grootste kans op relevante kennis om de verschillende problematieken van verslaving te begrijpen, behandelen en voorkomen? Motiveer je keuze.

Bespreek je antwoorden en resultaten met je medestudenten en docent. De antwoorden van vraag b. lenen zich goed voor een discussie. Een voorbeeld van mogelijke antwoorden op vraag a. kun je vinden door op onderstaande knop te klikken.

Antwoord bij opdracht 3

Opdracht 5 (ervaren, uitzoeken en verwoorden)

Doel:

Duidelijker de verschillen en overeenkomsten kennen en leren verwoorden tussen psychologie, psychotherapie, psychiatrie en psychoanalyse. Na afloop van deze oefening zul je in staat zijn om deze verschillen beter te verwoorden en uit te leggen aan bijvoorbeeld een medestudent.

Instructie:

Lees eventueel opnieuw kader 5 waarin de bovengenoemde begrippen uitgelegd worden. In dit kader wordt een aantal verschillen benoemd tussen deze vier verwante wetenschappen en toepassingen (verder beroepsgroepen genoemd). Beantwoord de volgende vragen:

1. Welke van de vier kun je het beste een wetenschap noemen? Welke van de vier kun je het beste een specialisatie noemen?
2. Mogen leden van alle vier de beroepsgroepen medicatie voorschrijven? Als je antwoord is 'dat ligt eraan', geef dan aan waarvan dit afhankelijk is.
3. Mogen leden van alle vier de beroepsgroepen lichamelijk onderzoek verrichten bij een cliënt? Als je antwoord is 'dat ligt eraan', geef dan aan waarvan dit afhankelijk is.
4. Welke van deze beroepsgroepen is het grootst in omvang? Waarom denk je dat?
5. Waarschijnlijk weet je al waar je later wilt gaan werken. Wellicht werk je al. Welke van bovenstaande beroepsgroepen denk je het meest frequent in dat werkveld tegen te komen? Motiveer je antwoord.

Besprek de antwoorden met je medestudenten en docent. De antwoorden op de eerste vier vragen kun je controleren door op onderstaande knop te klikken.

Antwoord bij opdracht 5

Voorbeelden bij opdracht 1

1. Glimlachen. Een belangrijk argument om te zeggen dat bepaald gedrag door de menselijke natuur veroorzaakt wordt, is het gegeven dat alle mensen over de gehele wereld dit gedrag (kunnen) vertonen. Een voorbeeld; alle mensen kunnen glimlachen. Maar mensen glimlachen niet in dezelfde situaties of om dezelfde redenen. Deze verschillen bestaan tussen individuen (Jan glimlacht om een andere reden dan Marie) en tussen personen uit verschillende culturen (Russen glimlachen over het algemeen om andere redenen dan Amerikanen). Dit betekent dat de reden waarom iemand glimlacht waarschijnlijk geleerd en dus (mede) cultureel bepaald is (zie ook hoofdstuk 6).
2. Territorium. Niet alleen het gegeven dat alle mensen bepaald gedrag (kunnen) vertonen is een argument voor de invloed van de menselijke natuur, ook het gegeven dat bepaald gedrag bij (verwante) diersoorten voorkomt (maar vaak in een andere vorm) pleit voor de invloed van de (menselijke) natuur. Territoriumgedrag, dat wil zeggen het afbakenen en vervolgens verdedigen van een bepaalde plek tegen ongewenste indringers (zie ook hoofdstuk 7), komt zowel bij dieren als bij mensen voor. Hoe dit gedrag zich uit is echter verschillend tussen mensen en dieren en ook verschillend tussen uiteenlopende menselijke culturen. Dit wijst dan op de invloed van leerervaringen. Denk bijvoorbeeld aan het strategisch neerleggen van handdoeken op het strand om daarmee 'jouw' plek te markeren. Veel dieren markeren hun territorium door middel van geursignalen van bijvoorbeeld de urine. Over het algemeen is dit onbekend gedrag bij mensen. Maar ook het op een strategische wijze neerleggen van een handdoek komt niet overal ter wereld voor en is dus mede cultureel bepaald.
3. Geheugen en taal. Elk mens heeft een geheugen en heeft de beschikking over taal, tenzij hij gehandicapt is. Ieder mens kan dus gebeurtenissen onthouden, dat is inherent aan de menselijke natuur. Ook heeft elk mens, of beter gezegd elke cultuur, de beschikking over een taal. Ook dat is een natuurlijk verschijnsel. Zoals bekend zijn talen heel verschillend. Zowel qua spelregels (spelling en zinsbouw) als qua woordenschat. Dat is een cultureel verschijnsel. Nu blijkt dat, afhankelijk van de woorden waarover een taal beschikt, bepaalde zaken beter of minder goed onthouden kunnen worden. Een 'exotisch' voorbeeld is de taal van de Nuuchahnulth. Dit is een Indiaans volk dat aan de westkust van Canada leeft (leefde). Traditioneel leefden zij van visvangst, vooral zalm. Zij blijken zo'n twintig woorden voor verschillende zalmensoorten te hebben. Wij kennen er maar één: zalm. Ook hebben zij naast de woorden voor de ondersoorten van de zalm ook aparte woorden voor de zalm uit de lente, uit de zomer enzovoorts. Natuurlijk is hun geheugen over de zalmen en het gedrag van de zalmen veel beter ontwikkeld dan dat van welke Nederlander of Europeaan dan ook.

Terug

Antwoord bij opdracht 3

In de experimentele benadering staat de vraag naar oorzaken van verslaving centraal (wat niet betekent dat deze vraag binnen de andere benaderingen niet gesteld kan worden). Zo is het interessant te weten in welke situaties of bij welke omstandigheden mensen eerder geneigd zijn om middelen te gebruiken en in welke situaties en omstandigheden juist niet. Omstandigheden kunnen ook (tijdelijke) lichamelijke kenmerken zijn. Voorbeelden van vragen zijn:

- Gebruiken mensen eerder middelen als deze gemakkelijk beschikbaar zijn?
- Gebruiken mensen eerder middelen als vergelijkbare andere mensen ze ook gebruiken?
- Gebruiken mensen eerder middelen in situaties van stress?
- Gebruiken mensen eerder zwaardere middelen als zij al een lichter middel gebruiken? Bijvoorbeeld gaan softdruggebruikers eerder over op harddruggebruik dan niet-softdruggebruikers?

In de differentiële benadering staat de vraag centraal of er verschillen te vinden zijn tussen mensen die middelen gebruiken en mensen die geen middelen gebruiken. Met andere woorden: welke mensen lopen het grootste risico om verslaafd te raken? Ook de vraag naar de verschillen tussen mensen die veel en risicovol gebruiken en de mensen die 'sociaal' gebruiken is van belang. Verschillen kunnen slaan op karakter, opvoeding of sekse (gender). Voorbeelden van vragen zijn:

- Gaan verlegen mensen eerder middelen gebruiken dan brutale mensen?
- Is er verschil in middelengebruik en verslavingsgedrag tussen mannen en vrouwen?
- Is er verschil in middelengebruik en verslavingsgedrag tussen allochtonen en autochtonen in land X?

In de ontwikkelingsbenadering staat de vraag centraal of de ontwikkelingsfase (of levensfase) van een persoon van invloed is op de kans dat iemand middelen gaat gebruiken of verslaafd kan raken. Voorbeelden van vragen zijn:

- Op welke leeftijd of in welke ontwikkelingsfase bestaat de grootste kans om verslaafd te raken?
- Op welke leeftijd of in welke ontwikkelingsfase gaan mensen voor het eerst experimenteren met middelengebruik?
- Op welke leeftijd is het zinvol om voorlichting te geven over de preventie van middelengebruik?

Binnen alle drie de benaderingen worden ook vragen gesteld naar het effect van verslaving en middelenmisbruik. Bijvoorbeeld:

- Welk effect heeft langdurige verslaving aan harddrugs op het geheugen van de gebruiker? (experimentele benadering)
- Welk effect heeft langdurige verslaving aan harddrugs op het karakter van de verslaafde? (differentiële benadering)
- Welk effect heeft langdurige verslaving aan harddrugs op de emotionele ontwikkeling van de verslaafde? (ontwikkelingsbenadering)

Terug

Antwoord bij opdracht 5

1. Volgens de omschrijving in dit boek (zie p. 16) is de psychologie een wetenschap. Ook de psychiatrie wordt meestal een wetenschap genoemd, maar is het beste te typeren als een wetenschappelijk specialisme. De geneeskunst is de hoofddiscipline, een psychiater is immers een arts. Psychotherapie is een specialisatie. Psychologische en/of psychiatrische kennis wordt toegepast in de hulpverlening aan mensen met psychische problematiek. De psychoanalyse ten slotte is ook een specialisatie, maar dan in de zin van een theoretische benadering. De psychoanalyse is een school (waarin een specifieke manier van theoretisch verklaren wordt toegepast) uit de psychologie en psychiatrie.
2. Alleen een arts mag medicatie voorschrijven. De psychiater is een arts dus die mag medicatie voorschrijven. Een psycholoog mag geen medicatie voorschrijven. Alleen als een psychotherapeut ook psychiater is mag hij medicatie voorschrijven, anders niet. Hetzelfde geldt voor de psychoanalyticus.
3. Hetzelfde antwoord als bij 2. Alleen een arts mag lichamelijk onderzoek verrichten.
4. De meest omvangrijke beroepsgroep is die van de psychologen. Hoeveel afgestudeerde psychologen er zijn, is onbekend. Niet iedereen met deze universitaire opleiding oefent in de praktijk ook het beroep psycholoog uit. Nogmaals: psychologen houden zich niet met van alles bezig, het zijn niet alleen hulpverleners. In Nederland is er een organisatie van psychologen: het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP); de meeste psychologen zijn hier geen lid van maar toch heeft deze organisatie ongeveer 12.000 leden (<http://www.psynip.nl/>).
Na de psychologen vormen de psychotherapeuten de meest omvangrijke groep. Er zijn veel psychotherapeuten, ook bijvoorbeeld binnen de alternatieve hulpverlening. Psychotherapeuten zijn meestal bij een bepaalde organisatie aangesloten die van een specifieke benadering uitgaat, bijvoorbeeld de psychoanalyse. In Nederland bestaat de NVP (Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie) waarbij een aantal organisaties van psychotherapie is aangesloten. Deze vereniging heeft ongeveer 3.000 leden (<http://www.psychotherapie.nl/>).
De derde groep in omvang zijn de psychiaters. Ook psychiaters hebben een organisatie, namelijk de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP). Natuurlijk zijn niet alle psychiaters hierbij aangesloten. De NVvP kende in 1996 1950 leden (<http://www.nvvp.net/index.asp?s=2789>).
Tot slot, de psychoanalytici vormen de kleinste groep. Desondanks zijn er maar liefst drie verenigingen in Nederland die zich meer of minder op de psychoanalyse oriënteren. Er zijn twee verenigingen voor psychoanalyse: de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalyse (NVPA) en het Nederlands Psychoanalytisch Genootschap (NPG). Voor de psychoanalytische psychotherapie is er de Nederlandse Vereniging voor Psychoanalytische Psychotherapie (NVPP). Alle drie zijn zij ook onderdeel van de NVP. Zie de betreffende site. Het exacte aantal leden van de drie verenigingen is niet bekend.

Terug